

Monumentnummer: 0605

Status: Gemeentelijk monument

Inschrijving register: 30 augustus 2022

Kadaster deel/nr: 5331

<i>Woonplaats</i>		<i>Gemeente</i>		<i>Provincie</i>
Hippolytushoef		Hollands Kroon		Noord-Holland
<i>Straat</i>	<i>Nr.</i>	<i>Toev.</i>	<i>Postcode</i>	<i>Woonplaats</i>
Hoofdstraat	16		1777 CB	Hippolytushoef
<i>Kadastrale gemeente</i>		<i>Sectie</i>	<i>Grondperceel</i>	
WRG01		C	5331	

Omschrijving gemeentelijk monument

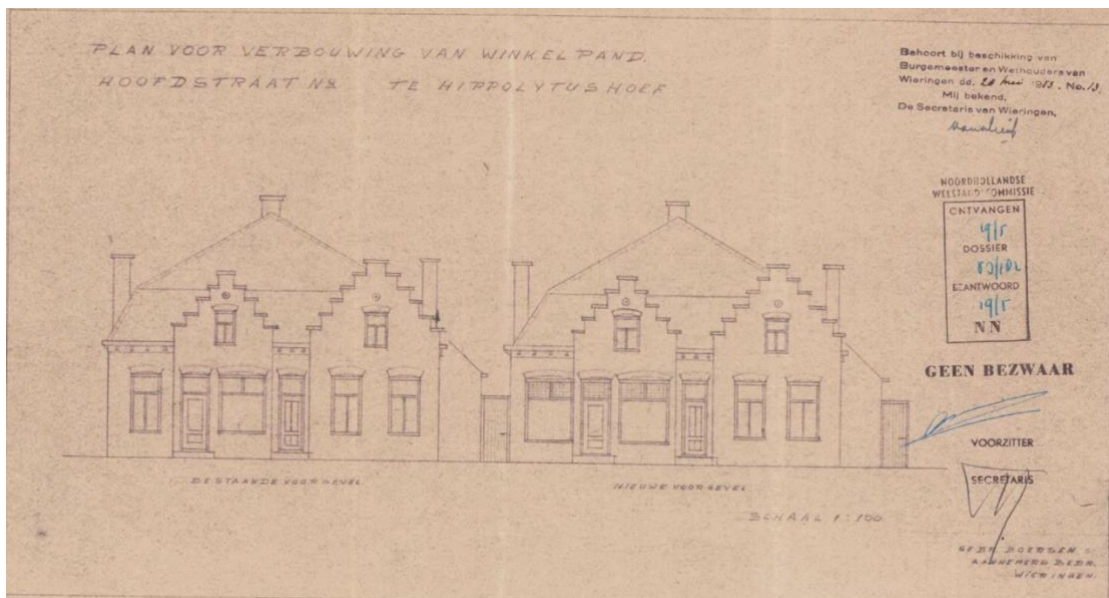
Inleiding

Voormalig patronaatsgebouw, later winkelpand met woning gebouw circa 1906 bestaande uit één bouwlaag met mansardekap. Het pand is gebouwd als patronaatsgebouw behorende bij de Rooms Katholieke kerk die rechts naast het pand staat. Het patronaat was een instituut voor de vorming en scholing van rooms-katholieke jeugd in de negentiende en twintigste eeuw. Verder is het pand onder andere in gebruik geweest als radio en tv-winkel, wereldwinkel en makelaarskantoor.

Het pand is gelegen aan de Hoofdstraat in Hippolytushoef in het centrum van het voormalige eiland Wieringen. Wieringen is ontstaan door de opstuwing van keileem tijdens de voorlaatste ijstijd. Dit keileem is daarna afgedekt met zandgronden. Dit zorgde ervoor dat het veen, dat aan het begin van de jaartelling het voormalige eiland omringde, op het hooggelegen deel van Wieringen geen kans had. De kern van het eiland bestaat uit een zuidwest-noordoost georiënteerde keileem rug met ten zuiden daarvan de kogen en het laagland. De kogen werden tegen de zee beschermd door wierdijken. Rond de tiende eeuw ontstonden op de hooggelegen gronden nederzettingen. Hippolytushoef is één van deze nederzettingen. Tevens werden op de hoger gelegen delen van het eiland al vroeg wegen aangelegd. Deze hadden over het algemeen een kronkelend karakter, omdat ze de hoogtes van het land volgden. Deze doorgaande wegen, de Gemeenelandsweg, de Koningstraat, Kerkplein, de Beltstraat, de Hoofdstraat en Elft zijn kenmerkend voor de landschapsontwikkeling van Wieringen en behoren tot de historische wegenstructuur van Hippolytushoef.

De belangrijkste bestaansbronnen tot de twintigste eeuw waren de veeteelt en de visserij. In 1927 kwam de aanleg van de Amsteldiepdijk gereed. De Amsteldiepdijk ligt tussen Van Ewijcksluis en Wieringen en sluit een deel van het Amsteldiep en het Ulkediep af. Met de aanleg van de Amsteldiepdijk kreeg Wieringen een directe verbinding met het vaste land van Noord-Holland en was niet langer een eiland.

Bouwtekening wijziging voorgevel. Datum 1953.

Historische luchtfoto uit 1910.

Historische luchtfoto met daarop de Rooms Katholieke kerk met daarnaast het voormalige woon-winkelpand Hoofdstraat 16, midden op het Kerkplein staat de Protestantse kerk.

Beschrijving situatie en omgeving van het monument

Het pand is gelegen aan de Hoofdstraat op het voormalige eiland Wieringen in het noorden van de gemeente Hollands Kroon en is gesitueerd tussen de Verlengde Nieuwstraat (in het noorden), het Hoofdstraat (in het oosten), de Kerkhofsteeg (in het zuiden) en de Burgemeester L.C. Kolffsingel (in het westen). De Hoofdstraat verbindt de Koningstraat met het Kerkplein iets ten noorden van het pand. Het Kerkplein vormt het centrale punt van het dorp met de Hippolytuskerk met kerkhof in het midden. De kerk ligt op een door mensen opgeworpen terp en stond hier al in de tiende eeuw. Hoogstwaarschijnlijk heeft deze op dezelfde plaats gestaan als de huidige kerk. De Hippolytuskerk is aangewezen als rijksmonument. Rondom het Kerkplein staan nog vier rijksmonumenten, waarvan drie werk-woonhuizen. Het oude dorp is ontstaan rondom de Hippolytuskerk, daar kwamen verschillende toegangswegen vanuit het buitengebied samen zoals de Nieuwstraat, Hoofdstraat, Koningstraat, Beltstraat en Elft. Vanaf de jaren zestig is het dorp uitgebreid met uitbreidingswijken en zijn de toegangswegen die tot dan toe solitair in het landschap lagen, opgenomen in de dorpsbebouwing.

Het pand aan de Hoofdstraat 16 staat voorop een langgerekte kavel en is met de voorzijde (oost) direct aan het trottoir gelegen. Links (zuid) van het pand loopt een smalle verharde steeg. Aan de achterzijde (west) ligt de achtertuint met bijgebouw. Aan de rechterzijde (noord) grenst het pand het aan kerkplein dat voor de Rooms Katholieke kerk ligt.

Het pand in zijn omgeving.

Bouwgeschiedenis

In 1953 is het meest rechter T-venster in de voorgevel vervangen door een etalageraam. De nog aanwezige spaarboog verraaft de grootte van het oorspronkelijke raam. In 1955 is het raamkozijn in de topgevel aan de achterzijde vervangen. Omstreeks 1995 is het pand in het bezit gekomen van de huidige eigenaar, het pand is toen op de volgende punten aangepast: de vloeren zijn vernieuwd, er is een verlaagd plafond aangebracht, het raamhout is vernieuwd, in de scheidingswand tussen woon- en winkelgedeelte is een uitsparing gemaakt voor de trap naar de eerste verdieping, de indeling op de eerste verdieping is volledige gewijzigd en in de achtergevel zijn ter hoogte van de verdieping hergebruikte kozijnen aangebracht afkomstig uit 'het Wapen van Wieringen'. Bij het slopen van een gedeelte van de scheidingswand tussen woon- en winkelgedeelte kwamen 'oude' stenen tevoorschijn die volgens de eigenaar afkomstig zijn van een oude boerderij die op deze locatie heeft gestaan. De stenen zijn hergebruikt in de sparing voor de trap.

Beschrijving van het exterieur

Het voormalig winkelpand met woning is gebouwd op een rechthoekig bouwvlak en bestaat uit één bouwlaag met mansardekap met de noklijn haaks op de straat. Aan de voorzijde bevinden zich twee dwarskappen met trapgevels die ten opzichte van elkaar verspringen in de rooilijn. Het voormalige winkelgedeelte bevindt zich aan de linkerzijde en het woongedeelte aan de rechterzijde. Het volume van het woongedeelte steekt iets vooruit. De voorgevel vertoont stijlkenmerken uit het begin van de twintigste eeuw zoals de verbijzonderingen in het metselwerk en de gedecoreerde spaarvelden boven de kozijnen. Het dak is bedekt met een blauw gesmoorde kruispan. Het pand is opgetrokken in paarsbruine vormbaksteen in kruisverband met een lichte snijvoeg. De achtergevel is voorzien van wit pleisterwerk met blokmotief. De voorgevel is verbijzonderd door horizontale spekbanden van beton ter hoogte van de onderdorpel, het tussenkalf en de bovendorpel van de kozijnen. De raam- en deurkozijnen zijn alleen uitgevoerd in hout.

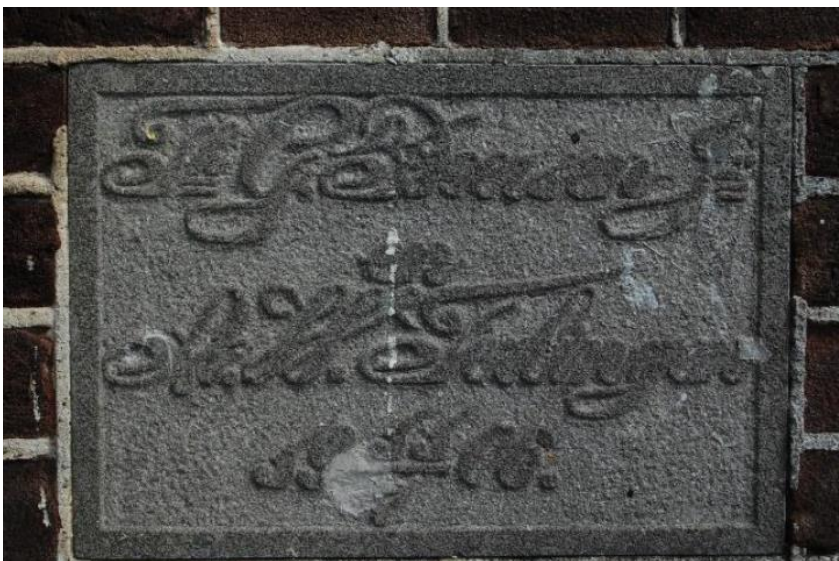
Voorgevel (oost)

De voorgevel heeft zijn uitstraling als voormalig winkelpand met woonhuis behouden. Het voormalige winkelgedeelte bevindt zich aan de linkerzijde en het woongedeelte aan de rechterzijde. Het volume van het woongedeelte steekt iets vooruit ten opzichte van het volume van het voormalige winkelgedeelte. In het voormalige winkelgedeelte bevinden zich nog twee grote etalageramen en een aparte toegangsdeur naar de winkel.

De voorgevel wordt van links naar rechts geleed door: een groot venster met tweedelig bovenlicht met daarin glas-in-lood, de toegang naar de voormalige winkel bestaat uit een houten paneeldeur met glasinvulling en bovenlicht met glas-in-lood met aan de onderzijde een natuurstenen dorpel en neuten, daarnaast wederom een groot venster met tweedelig bovenlicht met daarin glas-in-lood. Rechts daarvan bevindt zich de hoofdingang naar het woongedeelte bestaat uit de originele houten paneeldeur opgedeeld in zes panelen waarvan de middelste twee panelen zijn ingevuld met glas en een sierrooster met daarboven een bovenlicht met glas-in-lood. Aan de onderzijde zijn een natuurstenen dorpel en natuurstenen neuten aangebracht. In het kozijn van de toegangsdeur is de pen-en-gat verbinding nog zichtbaar.

Rechts van de hoofdingang zit de eerstesteenlegging en rechts daarvan bevinden zich twee vernieuwde T-vensters met aan de onderzijde lekdorpelstenen. In het rechter venster zit een ventilatierooster. De etalageramen hebben houten onderdorpels. De twee trapgevels zijn op de verdieping beide ingevuld met een schuifvenster. De kozijnen zijn allemaal uitgevoerd onder segmentbogen voorzien van met beton gepleisterde sluit- en aanzetstenen. De spaarvelden boven de kozijnen zijn afgewerkt met betonstuc en beschilderd met een grafisch motief. Boven de sluitstenen van de vensters op de verdieping bevindt zich een kleine ronde opening met daarboven een muuranker in de vorm van een Franse lelie. De gevel wordt afgesloten door een houten bakgoot met geprofileerd huizingdeel en geprofileerde gootklossen. De trapgevels worden afgesloten met betonnen afdekkers. In het dakvlak bevindt zich één dakraam.

Voorgevel, de eerstesteenlegging en een detailfoto van de voordeur en het raamkozijn in de voorgevel.

Linkerzijgevel (zuid)

De linkerzijgevel is gelegen aan een niet toegankelijke steeg en daardoor nauwelijks zichtbaar. De linkerzijgevel is geheel gesloten uitgevoerd. Bovenin de gevel bevinden zich drie muurankers in de vorm van een Franse lelie. De gevel wordt afgesloten door een houten bakgoot.

Linkerzijgevel.

Achtergevel (west)

De achtergevel is recht opgetrokken en in het midden bevindt zich een T-vormige aangekapte aanbouw met aan weerszijde een kleine uitbouw met daarin een hoekkozijn. De aanbouw is bedekt met een bitumineuze dakbedekking. Links in de achtergevel bevindt zich een nieuwe glazen pui tot aan maaiveld maar daarin een vastdeel en een draaiend deel onder een bovenlicht. De pui is geplaatst in een gevelopening die oorspronkelijke groter was, de afdruk daarvan is nog te zien in het pleisterwerk. In de aanbouw bevindt zich een hoekkozijn met tussenkalf. Rechts van de aanbouw zit een gekoppeld T-venster, waarbij in het rechter bovenlicht een ventilatierooster is aangebracht. In de gevel van de aanbouw zit wederom een hoekkozijn met bovenlicht met links daarvan een 'half melkmeisje' kozijn met houten paneeldeur met vierruits vensters en daarnaast een raamkozijn met tussenstijl. Op de verdieping bevinden zich vier schuifvensters onder wit gestucte spaarvelden. De gevel wordt afgesloten door een houten windveer/waterbord.

Achtergevel.

Rechterzijgevel (noord)

In de rechterzijgevel bevindt zich geheel links een vernieuwd houten schuifvenster onder een segmentboog. Het spaarveld is afgewerkt met betonstuc en beschilderd met een grafisch motief. Aan de onderzijde zijn lichte raamdorpel stenen aangebracht. Boven in de gevel bevinden zich vijf muurankers in de vorm van een Franse lelie. De gevel wordt afgesloten door een houten bakgoot. In het dakvlak ligt een dakraam en rechts daarvan staat een gemetselde schoorsteen in halfsteensverband.

Rechterzijgevel.

Beschrijving van het interieur

Het interieur bezit op hoofdlijnen nog de oorspronkelijke indeling. Aan de voorzijde bevindt zich aan de linkerkant het winkelgedeelte met winkelruimte direct achter de toegangsdeur. Achter het winkelgedeelte bevindt zich een badkamer en een slaapkamer. Rechts naast het winkelgedeelte bevindt zich het woongedeelte bestaande aan de voor- en achterkamer. De kamers worden van elkaar gescheiden door ensuite deuren met aan weerszijden ingebouwde kasten. De achterkamer is ingericht als woonkeuken met daarin een schouw waarvan de achterwand is betegeld met witte tegeltjes met motief. In de hal achter de voordeur staat de trap naar de eerste verdieping. De indeling op de verdieping is in 1995 volledig gewijzigd, wel is op de verdieping nog een deel van de hout kapconstructie zichtbaar.

Waardering

1. Cultuurhistorische waarden

Het voormalige patronaatsgebouw, later winkelpand met woonhuis, is van cultuurhistorische waarde als tastbaar overblijfsel van de vorming van het dorp Hippolytushoef. Het centrum van het dorp heeft zich gevormd rondom de van oorsprong Romaanse kerk, het Kerkplein en de uitlopers daarvan. Daar waren de winkels, cafés en markten. Het was een plek van samenkomen en een plek om te wonen.

Daarnaast is het voormalige patronaatsgebouw van cultuurhistorische waarde als element uit de kerkelijke geschiedenis van Noord-Holland en als element uit de geschiedenis van de Rooms Katholieke kerk in Hippolytushoef en de ideologie van een instituut waar jeugd geschoold en gevormd werd naar de Rooms Katholieke maatstaven.

Tevens is het winkelpand met woonhuis van sociaaleconomische waarde als tastbaar overblijfsel van kleine bedrijvigheid in het centrum van een dorp.

2. Stedenbouwkundige waarden

Het voormalige patronaatsgebouw en later winkelpand met woonhuis heeft situationele waarde vanwege zijn ligging aan de Hoofdstraat en daarmee behoort het tot de historische structuur van Hippolytushoef. Er is sprake van ensemblewaarde tussen de kerk en het voormalige patronaatsgebouw.

Tevens vormt het pand, samen met de omringende bebouwing aan de Hoofdstraat, een ensemble van winkelpanden.

3. Architectuurhistorische waarden

Het pand is van architectuurhistorisch belang als een typologisch goed en op hoofdvorm gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een patronaatsgebouw en later woon-winkelpand uit het begin van de twintigste eeuw, met stijlkenmerken in de voorgevel uit deze bouwperiode. De kenmerkende architectuur is onder meer te herkennen aan de trapgevels, verbijzonderingen in het metselwerk en de gedecoreerde spaarvelden boven de kozijnen. Het etalageraam in de voorgevel hangt samen met de functie van winkelpand en draagt bij aan de karakteristiek van het pand.

4. Gaafheid en herkenbaarheid

Het pand is herkenbaar als uitdrukking van het voormalige patronaatsgebouw en later als winkel met woonhuis. De oorspronkelijke functie van patronaatsgebouw blijkt uit het voornaam ontworpen gebouw met aandacht voor detaillering, een manier van bouwen die kenmerkend is voor het begin van de twintigste eeuw. De oorspronkelijke functie van het winkelpand met woonhuis blijkt uit het etalageraam in de voorgevel. Het pand is grotendeels gaaf in hoofdvorm, gevelindeling, materiaalgebruik en detaillering.

In het interieur is de indeling op hoofdlijnen behouden gebleven en zijn in de woonkamer de ensuite-deuren met naastgelegen ingebouwde kasten gaaf bewaard gebleven.

5. Zeldzaamheid

Vanwege de cultuurhistorische en architectuurhistorische waarden in relatie tot de gaafheid is sprake van zeldzaamheid op regionaal niveau. Het pand is gebouwd patronaatsgebouw en daarna gewijzigd naar winkelpand met woonhuis. Uniek is de herkenbaarheid van het winkelpand in de dorpskern.

Bronnen

- BügelHajema adviseurs, Bestemmingsplan Hippolytushoef, 2013;
- Provincie Noord-Holland, 'Wieringen - Wieringermeer', Leidraad Landschap & Cultuurhistorie, 2018;
- Historische Vereniging Wieringen, <https://historischwieringen.nl/>

Bouwtekening: Archief gemeente Hollands Kroon

Historische luchtfoto: Historische Vereniging Wieringen

Alle overige afbeeldingen: MOOI Noord-Holland

Colofon

opdrachtgever: gemeente Hollands Kroon

datum onderzoek: 6 mei 2022

datum beschrijving: 16 juni 2022

opgesteld door: MOOI Noord-Holland, Renee Stroomer MA

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.